

## II Congrés de Ciència del Paisatge: Paisatge i medi ambient (Cardedeu, 12-14 de setembre de 1994)

Josep Vila Subirós

Universitat de Girona. Secció de Geografia  
Plaça de Ferrater Móra, 1. 17071 Girona. Spain

### Resum

---

Els dies 12, 13 i 14 de setembre de 1994 va tenir lloc al municipi de Cardedeu (Vallès Oriental), el II Congrés de Ciència del Paisatge organitzat per l'Equip Universitari del Paisatge de la Universitat de Barcelona. Els objectius principals de la trobada foren, per una banda, aprofundir en el coneixement de les relacions existents entre paisatge i medi ambient, el paisatge en l'educació ambiental, el paisatge i la problemàtica del desenvolupament sostenible; i, per l'altra, estendre els contactes a nivell internacional entre els diferents experts.

*Resumen. II Congreso de Ciencia del Paisaje: Paisaje y medio ambiente (Cardedeu, 12-14 de septiembre de 1994)*

---

Los días 12, 13 y 14 de septiembre de 1994 tuvo lugar en el municipio de Cardedeu (Vallès Oriental), el II Congreso de Ciencia del Paisaje organizado por el Equip Universitari del Paisatge de la Universitat de Barcelona. Los principales objetivos de la reunión fueron, por un lado, profundizar en el conocimiento de las relaciones existentes entre paisaje y medio ambiente, el paisaje en la educación ambiental, el paisaje y la problemática del desarrollo sostenible; y por otro, extender los contactos a nivel internacional entre los diferentes expertos.

*Résumé. IIème Congrès de la Science des Paysages: Paysage et environnement (Cardedeu, 12-14 septembre 1994)*

---

Les 12, 13 et 14 septembre 1994 s'est tenu à le municipe de Cardedeu (Vallès Oriental), le «II Congrés de Ciència del Paisatge» organisé par l'«Equip Universitari del Paisatge de la Universitat de Barcelona». Les objectifs du la réunion étaient approfondir dans la recherche des relations existants entre paysage et environnement, le paysage dans l'éducation ambiantel, le paysage et la problématique du développement soutenable et étendre les contacts au niveaux international entre les différents experts.

*Abstract. 2nd Congress of Landscape Science: Landscape and Environment (Cardedeu, 12-14th september 1994)*

---

From 12th to 14th of September 1994, the «II Congrés de Ciència del Paisatge» took place in Cardedeu (Vallès Oriental). It was organized by the «Equip Universitari del Paisatge de

la Universitat de Barcelona». The main objectives of the meeting were to go deeply into the landscape in environmental education, the landscape and the problem of sustainable development; as well to extend the international contacts between the various experts.

Durant els dies 12, 13 i 14 de setembre de 1994 es va desenvolupar a Cardedeu (Vallès Oriental), el II Congrés de Ciència del Paisatge, organitzat per l'Equip Universitari d'Investigació del Paisatge de la Universitat de Barcelona. Hi van participar uns 150 congressistes majoritàriament provinents de Catalunya i de la resta de l'Estat espanyol, així com també especialistes d'altres països d'Europa. Així doncs, una important participació que no deixa de ser la demostració de l'interès que existeix a l'entorn del concepte de paisatge, un interès que a més a més és compartit per una gran diversitat de disciplines, com queda ben palès amb el fet que tot i la predominança de geògrafs, també hi va haver la participació activa de biòlegs, geòlegs, arqueòlegs, economistes, enginyers...

En la presentació del congrés, la Dra. Maria de Bolòs (directora del Servei de Paisatge de la Universitat de Barcelona) va fer un repàs cronològic a les diferents trobades que s'han dut a terme a les nostres contrades des del I Col·loqui de Paisatge i Geosistema de l'abril de 1980, la preocupació inicial del qual va ser la definició de la mateixa paraula paisatge; passant per una segona trobada l'any 1986, en el marc de la V Reunió de Treball de la U.G.I. (Unió Geogràfica Internacional), anomenada Síntesi del Paisatge, els temes centrals de la qual van ser la gestió de la natura, els impactes humans, l'evolució del paisatge i els mètodes i tècniques pel seu estudi; fins arribar al I Congrés de Ciència del Paisatge celebrat l'octubre de 1990 en el qual es va insistir en l'aprofundiment de tècniques i mètodes i es va plantejar la necessitat d'una visió cada cop més pluridisciplinària. Per acabar, la Dra. Bolòs va incidir en quins eren els grans reptes que havia d'afrontar aquest II Congrés de Ciència del Paisatge, i que havien de ser el marc de referència pel desenvolupament d'aquesta nova trobada: la relació entre paisatge i medi ambient, el paisatge en l'educació ambiental, el paisatge i la problemàtica del desenvolupament sostenible i l'aprofundiment dels contactes a nivell internacional entre els diferents experts.

Pel que fa específicament al desenvolupament del congrés es podien diferenciar quatre grans àmbits de treball: les conferències, les taules rodones, les comunicacions i la *workshop*.

El primer dia el secretari general de la I.A.L.E. (International Association for Landscape Ecology), Aldo Farina, va pronunciar la conferència «Landscape Ecology as an integrative, problem solving science», redactada per Zev Naveh, professor de la Facultat d'Enginyers Agrònoms d'Haifa (Israel). Es va fer un repàs a l'evolució de l'ecologia del paisatge remarcant com a objectiu bàsic aconseguir una síntesi a nivell tridimensional entre ecologia, geografia i cultura; en definitiva, arribar a integrar la visió horitzontal del geògraf amb la vertical de l'ecòleg. Va plantejar com a principals objectius lluitar contra l'homogeneïtzació del paisatge, fruit del despoblament de moltes zones rurals,

i contra la fragmentació dels paisatges a partir del concepte de connectivitat. Posteriorment, Victor Kolybne, director de la Secció d'Educació Ambiental i Ciències de la UNESCO, va presentar la conferència «Perspectivas de la educación ambiental en el mundo». Va fer esment al fet que cal una educació ambiental que plantegi un coneixement integral del medi ambient a partir de tres preceptes bàsics: educació del medi ambient, educació pel medi ambient i educació en el medi ambient. Per acabar, Françoise Bauer, del Consell d'Europa, va parlar de «The Council of Europe and the Protection of Landscapes» on va fer un repàs a les intervencions del Consell d'Europa a favor de la protecció del paisatge. Així també va explicar les propostes de futur en aquest sentit amb l'objectiu d'incrementar la protecció del paisatge costaner, la creació d'un Institut del Paisatge Mediterrani i la presentació d'una Convenció Europea del Paisatge amb l'objectiu específic de la seva protecció.

En el segon dia de congrés, davant la impossibilitat de participació de Michael R. Moss, degà de la facultat de Ciències Ambientals de la Universitat de Guelph (Ontario, Canadà), la sessió de conferències va començar amb la pronunciació per Aldo Farina «El paper de la I.A.E.L. al món», fent un repàs a l'origen i evolució de la International Association for Landscape Ecology. Va incidir en el fet que l'objectiu bàsic és ampliar i reforçar els contactes entre els científics i els gestors que treballen en temes relacionats amb la Landscape Ecology. Després Frans Snacken, professor del Laboratori de Paisatge de la Universitat de Gant, va presentar la xerrada «Landscape aesthetics integrated to environmental studies» on tornant a insistir en la necessitat d'una anàlisi pluridisciplinària va incidir en el fet que en un món marcat per la competència econòmica es fa difícil l'apreciació de l'estètica, la bellesa i l'harmonia, tan indispensables per a l'equilibri mental de la gent. Va presentar les bases d'una metodologia d'estudi amb la participació de tècnics, artistes i usuaris per tal d'evitar que continuï el procés de banalització del paisatge. La darrera conferència del dia va ser a càrrec de Javier Benayas, professor del Departament d'Ecologia de la Universidad Autónoma de Madrid, que sota el títol «Evaluación de actitudes medioambientales» va tractar les correlacions existents entre els diferents paisatges i les actituds mediambientals, així com també la forma d'aconseguir actituds positives i la necessitat d'aplicar mesures de reforç per tal d'aconseguir mantenir aquestes actituds de caràcter positiu, principis aplicables tant en el cas de l'infant, l'adolescent com l'adult.

Finalment les sessions d'aquest dia van finalitzar amb la primera de les taules rodones que, amb el títol «Paisatge i educació ambiental», fou moderada per Antonio Gómez Ortiz (Servei de Paisatge de la Universitat de Barcelona) i en la qual van participar Dolores Hermida (Animación y Promoción del Medio S.A., Madrid), Maria Tura Bovet (Programes Educatius de la Fundació "la Caixa"), Martí Boada (Departament de Medi Ambient), Rosalina Pena (Servei de Paisatge, Universitat de Barcelona) i Javier Benayas (Departament d'Ecologia de la Universidad Autónoma de Madrid). Es va fer referència al fet que el paisatge és un dels camps que en el futur s'ha de treballar més en l'educació ambiental amb una implicació directa que generi canvis d'actitud posi-

tius i permanents pel que fa a la relació societat-medi. I que en ser innegable la incidència cada cop més important de l'educació ambiental en la nostra societat cal també una revisió crítica a fons del seu llenguatge i mètode ja que els canvis d'actitud de la societat han estat poc importants amb relació als esforços que s'han esmerçat en aquest sentit.

El darrer dia Domingo Gómez, professor de l'ETS de Ingenieros Agrónomos de la Universidad Politécnica de Madrid, va parlar de «Planificación y gestión del paisaje y de la restauración de espacios degradados» com un element més d'una política ambiental més amplia, entenent per restauració l'intent de trobar un aprofitament a un espai abandonat i descuidat, objectiu que s'ha d'aconseguir partint de sis postulats: integració, autonomia de gestió i decisió, un cert finançament, participació pública, restauració flexible i qualitat. Per acabar va plantejar breument les pautes metodològiques que cal tenir presents per desenvolupar adequadament una restauració. Posteriorment Emma Pérez-Chacón Espino, professora del Departament d'Art, Ciutat i Territori de la Universitat de Las Palmas (Illes Canàries), va presentar la conferència «Planes de ordenación a distinta escala», en la qual incidia en el perill que la descoordinació en l'ordenació del territori acabi provocant la seva mort pel que ella anomena sobredosi de planejament i considerava indispensable un canvi del mètode científic i dels plans d'ordenació territorial, a partir de la substitució del model cartesià independent per un model d'interrelacions complexes en les quals ha de jugar un paper primordial la ciència del paisatge. L'última de les conferències fou l'exposada per Manuel Ribas Piera, professor de l'ETS d'Arquitectura de la Universitat Politècnica de Catalunya, amb el títol «El paisaje com a comunicació» en la qual va destacar la possibilitat d'utilitzar conceptes semàntics i sintàctics per a la lectura i interpretació del paisatge.

En aquest tercer dia també va tenir lloc la segona de les taules rodones que, encapçalada amb el lema «Paisatge i desenvolupament sostenible», va reunir a l'entorn de la taula l'economista Ramón Tamames, el director de la Secció d'Educació Ambiental i Ciències de la UNESCO, Victor Kolybine, i la directora del Servei de Paisatge de la Universitat de Barcelona, la Dra. Maria de Bolòs. L'acte que fou moderat pel periodista científic Manuel Toharia. En aquesta taula rodona van aparèixer temes tan polèmics i controvertits com les contradiccions existents entre el concepte de sostenibilitat i desenvolupament i la necessitat de superar-les. Es va exposar que ja es comencen a denotar els primers símptomes de canvi en el model econòmic i polític, com ho demostra el fet que per exemple cada cop són més valorats els anomenats «factors tous», medi ambient saludable i estèticament agradable, tant en la localització de les empreses com dels fluxos turístics. En definitiva, el bon estat ecològic i estètic dels paisatges serà un factor de competitivitat econòmic clau en el futur.

Al llarg d'aquests dies també es va presentar un ampli ventall de comunicacions englobades en quatre seccions: aspectes conceptuals, metodològics, tècnics i estudi de casos concrets; espais naturals, espais rurals, espais urbans i ordenació territorial; el paisatge com a recurs educatiu, estratègies didàctiques en l'estudi del paisatge i avaluació d'actituds mediambientals; i, finalment, una

darrera secció dedicada a la presentació de diferents pòsters relacionats amb l'estudi del paisatge. Aquest conjunt de comunicacions van ser aproximacions de caràcter pragmàtic a l'anàlisi del paisatge des de perspectives i interessos molt diferents, tal com molt bé denota el títol de cadascuna de les seccions.

En l'acte de cloenda es van presentar les conclusions de la «Workshop», elaborada de forma paral·lela al congrés a partir de debats i discussions sobre «Paisatge i medi ambient», en la qual amb un marcat caràcter pluridisciplinari i la participació de la majoria dels ponents, així com també d'altres figures de renom, com per exemple el Dr. Joan Vilà i Valentí, es va arribar a tot un seguit de deduccions. Es va fer un esment especial a la necessitat d'una ètica ambiental, una educació ambiental i un estudi i anàlisi del paisatge des d'una perspectiva pluridisciplinària. Objectiu que sembla de mica en mica cada cop més assumit, tal com ho demostrava la gran diversitat de professionals assistents, en un camp de recerca on cal treballar en profunditat i al mateix temps amb urgència, atesa l'accelerada degradació dels nostres paisatges, i on la geografia, sens dubte, hi té molt a fer i molt a dir.